

# A szobroknak is megvan a sorsuk

„Ama nyilvános kút Pesten, a Ferencszerzet piacán — adja hírül a majd másfél százados beszámoló —, mely eddig deszkahajlékkal volt bekerítve, nagyságos Pest városa költségén most igen díszes alakúvá változott, ami annyival kívánhatóbb volt, minthogy régi alakja csak dísztelenségére szolgált a térnek. Ez az első kút, mely Pest városa terein szobrászati művel ékesített; mi a szemnek annyival is kellemesebb, minthogy a Szerviták piacán kívül semmi szobor vagy emlékoszlop nem díszíti városunknak nagyobb tereit...”

Kedves híradás ez a Honművész 1835. október 18-i számában, s ugyanerről a nevezetes eseményről olvashatjuk a Budán megjelenő Gemeinnütziges Blätter szeptember 17-én megjelent beszámolóját is.

„A kút körül lévő ferlág  
Eltűnését e pár versláb  
Köszöntse...”

fordíthatnánk kapásból az ünnepi eseményre írt német nyelvű klapanciát; majd megtudjuk, hogy a leleplezés megtörtént, „és most már csak az van hátra, hogy a munkások a kútát is működésbe helyezték”. Így a budai újság. Tehát már akkor sem ment minden egyszerre. Pest városának porosodó aktái arról tanúskodnak, hogy a kút belső szerkezetére vonatkozó tárgyalások még három évig elhúzódtak, s a Sturcz József által üzembe helyezett szivattyús szerkezetet csakhamar javítani is kell...

A város vízellátásáról akkor elsősorban a Duna gondoskodott. Pest—Buda legkülönösebb alakja a „dunavizes”. Nagy puttonnyal, rongyos ruhában ordított be minden házba: „Dona-Woss”, vagyis Duna-víz, Donau-Wasser. Mosáshoz hordták a vizet szerte a városban, mert a pesti kutak vize kemény volt, csak ivóvíznek való. A múlt század elején hat közkút állt a városban. Ezeknek kívül magánházak udvarán is voltak kutak, még hozzá egyre díszesebb kivitelben, hiszen a fellendülő építkezés ügyes kőfaragókat, szobrászokat vonzott ide. A köz számára állított közkutak „dísz” annyi volt, hogy a szivattyú-szerkezetet obeliszk formájú fabódéval vették körül.

Nehéz sora volt akkoriban a házcseledeknek. Hányszor kellett naponta fordulniok vízért, és sokszor nem is a legközelebb eső kútra, hanem amelyiknek vizét a háziasszony kedvelte. A jó vizet szolgáltató kutakat valóságos megröghanták, s csak nagy nehezen lehetett hozzájuk férni. A nagy igénybevétel a közkutak fabódéinak sem használt, s mikor 1828-ban a Ferenciek terén álló kút újjáépítése szükségessé vált, a város úgy határozott, hogy deszka helyett kőből építetik meg az obeliszket. Tervpályázatot tűztek ki azzal az indoklással, hogy „a Ferenciek tere Pest város legszébb köztere, tehát művészi kivitelű kút kíván”.

Hét mester adta be pályázatát, köztük Pollack Mihály, a Nemzeti Múzeumon kívül annyi pesti műemlék-épület alkotója, és Dunaiszky Lőrinc, a korszak legfelkapottabb szobrásza és sírkőkészítője. A terveket a város túl monumentálisnak találta, és három pályázót felszólítottak, hogy kisebbítsék a méreteket. Egyszer csak új név jelenik meg a színen: Uhrl Ferenc hajlandó annyiért elkészíteni a szobrot — a ter-



A Ferenciek tere, 1842 körül, a Néreidák kútjával...

... és a megújult kút ma, a Felszabadulás téren



FEKETE ZSUZSANNA FELVÉTELE

vezett vörösmárvány helyett azonban csak homokkőből — hogy Fessl Ferenc kőfaragó fővállalkozásban az egész építményt obeliszkkal együtt 1120 forintért kivitelezte.

Nos, ez az Uhrl Ferenc alkotta meg a kútépítmény két női szobrát, a néreidákat. A görög mitológiának ezek a najadok vagy tengeri nimfák néven is emlegetett alakjai valószínűleg a játékos habok megszemélyesítői. Antik mintákat követő megformálásukkal pompásan beillettek a klasszikus stílus épületekkel hivatkozni kezdő város képébe. Pest büszke lett a Néreidák kútjára, az első világi tárgyú, köztéren elhelyezett szobrára, annál is inkább, hiszen ezen kívül csak a Szervita téri Mária szoborral, és a Sebestyén téri Szent Sebestyén szoborral dicsekedhetett. Az utóbbi áldozatul esett a századvégi városrendezésnek, s ugyanakkor a Néreidák kútja is csak úgy tudott megmenekülni, hogy kiszállították Kőbányára, a Liget térre. (Egyszer már a hetvenes években majdnem elkerült helyéről, mert a Pesti Hazai Első Takarékpénztár kútát akart ajándékozni a fővárosnak. És ragaszkodott a Ferenciek teréhez — a főváros meg a Kálvin terezt ajánlotta. Tíz évig tartó hadakozás után a főváros álláspontja győzött. Így került a Kálvin tere az a diszkút — amely ma az Engels téren áll.)

Úgy látszik, nemcsak a könyveknek, hanem a szobroknak is megvan a sorsuk. Így érte meg a Néreidák kútja most, a Felszabadulás tér nagyarányú rendezése során, hogy visszakertült eredeti helyére. És méltán. Illő, hogy a mai város kellőképpen megbecsülje szépsége első zsenijét.

Kelecsényi Gábor

SAJTÓFIGYELŐ

BUDAPEST, IX., ULLÓI ÚT 51  
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

725.948.2

NŐK LAPJA

1976 DEC

4